

Desetnica
Povodni mož
Lepa Vida

po ljudskih pesmih in delih

Franceta Prešerna ter Frana Milčinskega

Priredili in naloge pripravili:

Tjaša Alič, Tina Jugović, Matej Klemen, Magda Lojk

Ilustrirala: Andreja Peklar

Desetnica

Uvod

Desetnica je slovenska ljudska balada. Govori o deseti hčerki, ki mora po stari tradiciji iti od doma in vse življenje hoditi po svetu.

Motiv desete hčerke (desetnica) ali desetega sina (deseti brat) je zelo star in ga najdemo v folklori Slovanov, Baltov in Ircev. Ljudje so mislili, da je deseti otrok istega spola poseben in ima magično moč. Mislili so tudi, da lahko prinese nesrečo. Tak otrok je bil darilo za bogove, zato je moral iti od doma.

Desetnico še danes srečamo v slovenski literaturi in kulturi. Najstarejši festival uličnega gledališča v Sloveniji se imenuje Ana Desetnica, desetnica pa je tudi slovenska nagrada za najboljše otroško ali mladinsko literarno delo.

V tej knjigi smo zgodbo zapisali po ljudski baladi in zgodbi *Desetnica* Frana Milčinskega (1867–1932).

»Jaz ne! Jaz ne! Jaz ne!« so odgovorile vse hčerke, tudi najstarejša. Samo Marjetica je bila tiho. V roki je imela zlati prstan. Potem je rekla: »**Zbogom**, draga mama! Zbogom, dragi oče, zdaj moram iti od doma! Zbogom, drage sestre, zdaj moram iti po svetu! Zbogom, beli grad, nikoli več te ne bom videla!«

Mama je začela glasno jokati: »Povej, ali boš še kdaj prišla domov?« Marjetica je odgovorila: »Moja **pot** bo dolga, moja pot bo neznana. Hodila bom in hodila. Mogoče bom prišla nazaj, ko bom trikrat **prehodila** svet. Mogoče bom prišla domov čez dolgih sedem let.«

Slekla je svoja lepa oblačila in oblekla staro in grdo obleko. Vzela je svoje stvari in odšla na pot. Hodila je po svetu. Nikoli ni vedela, kje bo jedla, nikoli ni vedela, kje bo spala. Ampak to za desetnico ni bilo težko – ves svet je bil njen dom. Poznala je vsa drevesa, vse rože in vse živali. Veliko je vedela. In rada je pomagala vsem ljudem.

Nekoč je prišla v temen gozd. Bila je že noč in desetnica je bila utrujena. **Usedla se** je pod drevo in rekla: »Drago drevo, to noč bom spala pri tebi.« Ampak drevo je reklo: »Ne moreš biti tukaj, desetnica! To noč bo nevihta. Ko bo prvič **udarila strela**, bo udarila vame.«

zbogom nasvidenje

pot potovanje; cesta

prehoditi, prehodim, prehodil hoditi od začetka do konca

usesti se, usedem se, usedel se začeti sedeti

strela udari ko je nevihta, nastane elektrika med oblaki in lahko poškoduje objekt

Po branju

1. Izberite.

- a. Gospod in gospa sta bila **revna – bogata – stara**.
- b. Živela sta **v gradu – v gozdu – v hiši**.
- c. Imela sta deset **sinov – hčerk – gostov**.
- č. Najmlajša hčerka Marjetica je bila **žalostna – lepa – tiha** deklica.
- d. Hčerka, ki je dobila prstan, je morala **iti od doma – veliko delati – ostati na gradu**.
- e. Marjetica je več let **čakala moža – iskala družino – hodila po svetu**.
- f. Med nevihto je Marjetica spala **pod drevesom – pri dobrih ljudeh – v velikem gradu**.
- g. Mama je prepoznala Marjetico, ko je videla **njeno obleko – njene oči – njen prstan**.
- h. Na koncu zgodbe je mama **spekla kruh – umrla od žalosti – odšla od doma**.

2. Razvrstite besede.

drevo	gozd	hčerka	mama	nevihta	oče	otrok
ptica	roka	roža	sestra	sin	srce	strela

družina	narava	telo
<i>hčerka</i>		

LITERATURA

KROPEJ, Monika, 2001: Desetništvo v ljudskem izročilu. *Traditiones* 30/1. 151–168.

KROPEJ TELBAN, Monika, 2008: *Od ajda do zlatoroga: slovenska bajeslovna bitja*. Celovec: Mohorjeva.

MILČINSKI, Fran, 1964: *Desetnica in druge pravljice*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

PREŠEREN, France, 1965: *Zbrano delo*. Uredil Janko Kos. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

ŠTREKELJ, Karel (ur.), 1895–1923: *Slovenske narodne pesmi*. Ljubljana: Slovenska matica.

Desetnica

Povodni mož

Lepa Vida

po ljudskih pesmih in delih Franceta Prešerna ter Frana Milčinskega

Zbirka Slovenščina po korakih (ISSN 2784-5400)

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2021. Vse pravice pridržane.

PRIREDILI: Tjaša Alič, Tina Jugović, Matej Klemen, Magda Lojk

AVTORJI NALOG: Tjaša Alič, Tina Jugović, Matej Klemen, Magda Lojk

ILUSTRIRALA: Andreja Pekar

UREDILI: Matej Klemen, Mateja Lutar, Magda Lojk

OBLIKOVANJE IN PRELOM: Luka Kravanja

ZALOŽILA: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

IZDAL: Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko

ZA ZALOŽBO: Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete

Ljubljana, 2021

Prvi natis

NAKLADA: 500 izvodov

TISK: Birografika Bori, d. o. o.

CENA: 7 EUR

Zvočni posnetek zgodbe je dostopen na: <https://centerslo.si/knjige>.

BERE: Metka Lokar

Knjižica je nastala na Centru za slovenščino kot drugi in tuji jezik v okviru projekta Stopenjsko branje, pri katerem so sodelovali: Tjaša Alič, Boštjan Božič, Vesna Bukovec, Katarina Dovč, Damjan Huber, Tanja Jerman, Mojca Jesenovec, Tina Jugović, Matej Klemen, Meta Klinar, Jernej Ključevšek, Magda Lojk, Tjaša Lorbek, Mateja Lutar, Karin Marc, Mojca Nidorfer, Ivana Petric Lasnik, Sanja Pirc, Petra Seidl, Melita Vešner, Saša Vojtech Poklač, Eva Šprager, Jasmina Šuler Galos in Andrej Šurla.

Več o projektu na povezavi <https://centerslo.si/knjige>.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32

811.163.6(076)

DESETNICA ; Povodni mož ; Lepa Vida : po ljudskih pesmih in delih Franceta Prešerna ter Frana Milčinskega / priredili in naloge pripravili Tjaša Alič ... [et al.] ; ilustrirala Andreja Pekar. - 1. natis. - Ljubljana : Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2021. - (Zbirka Slovenščina po korakih, ISSN 2784-5400)

ISBN 978-961-06-0538-6

COBISS.SI-ID 78647811